

Nguyen Luu Lan Anh, szociálpszichológus, hab. egyetemi docens

Educatio: Kérlek, mutakozz be röviden olvasóinknak!

LA: Nguyen Luu Lan Anh-nak [kiejtés: 'nuəŋ liu lan'ain] hívnak. 16 éves koromban kerültem Magyarországra, Vietnámban születtem egy kisvárosban, északon, a kínai határ mellett. Most az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán dolgozom egy viszonylag új központban, amit úgy hívnak, hogy Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ. Összesen heten dolgozunk itt. Jómagam szociálpszichológus vagyok, aki kulturális összehasonlító pszichológiával foglalkozik. A társadalmi nem (gender) a másik témám. Van két gyermekem, 8 és 4 évesek, és a férjem szintén szakmabeli.

E: Akkor kezdjük mindjárt az elején. Azt mondtad, hogy kisvárosi lányként kerültél ide. Mesélnél egy kicsit arról, hogy milyen családba születtél, és hogyan kerültél Magyarországra?

LA: Vietnámban akkoriban egységes felvételi rendszer volt. Én matekból, kémiából és fizikából felvételiztem. Minden évben kiválogattak több száz diákot, akiket aztán kiküldtek az akkori baráti szocialista országokba. Az én felvételem is viszonylag jól sikerült, így Magyarországra küldtek. Egészen véletlenül kerültem tehát ide.

E: Ezek szerint senki nem választotta az országot, ahova ki szeretett volna menni, hanem odament, ahová küldték?

LA: Annnyiban választhattam, hogy mondhattam volna, hogy köszönöm, nem akarok menni, inkább az otthoni egyetemre megyek... de nem ezt választottam.

E: Nem volt benned félsz, hogy ilyen messze fogsz elkerülni otthonról?

LA: Amikor középiskolába jártam, ez volt az egyetlen lehetőség arra, hogy valaki külföldön tanulhasson tovább. Egyébként, szerintem, akkoriban senkinek nem volt útlevéle Vietnámban.

E: Ez egyfajta kiváltság volt...

LA: Kiváltság is, és a „jó tanulótság” természetes kihatása: ha sikerült a vizsgád, akkor mehetél külföldre. Természetesen, volt bennem egy kis félsz, de szerintem annyira kicsi voltam, hogy akkor ez nem is tudatosult.

E: És hogyhogy 16 évesen érettségiztél?

LA: Valójában 15 évesen. Ez az amerikai háborúval függött össze, vagy innen nézve, a vietnámi háborúval, és a családdal, amiről ugyancsak kérdeztél. Öten vagyunk testvérek. Az édesapám agrármérnökként dolgozott, most már nyugdíjas. Édesanyám otthon volt velünk, de ő volt az, aki a pénzt kereste. Amikor megszülettem, már eléggé intenzívvé váltak a bombázások, ezért a szüleim a kisvárosból egy faluba költöztek. Akkoriban még csak 20 napos voltam, a nővérem is alig két éves. Főleg anyámmal voltunk, mert apám 60–70 km-re dolgozott a falutól. Nyolcéves koromig éltem ebben a pici hegyi faluban, mindentől távol, ahol nem volt gyerekorvos, se folyóvíz, se áram. Apám fizetése mellett anyám tartott el minket abból, amit varrónőként kerestem...

E: Ilyen körülmények között is megszerveződött az iskola?

LA: Igen, iskola az volt. Én is először a falusi iskolába jártam, de mindjárt itt látszik, hogyan szólt bele a háború az életembe. A faluban nem volt óvoda vagy bölcsőde, így nem volt, aki vigyázzon rám nap közben, ezért elküldtek a nővéremmel az iskolába. Így korábban kezdtem el írni, olvasni, számolni, s ezért fejeztem be hamarabb az iskoláimat.

E: Miután leérettségiztél, majd idejöttél, azonnal az egyetemre kerültél?

LA: Nem, egy évig tanultunk még a Nemzetközi Előkészítő Intézetben. Ez elsősorban a szakmai nyelv elsajátítása miatt volt fontos. Előtte fél évet tanultunk már Vietnámban

magyarul olyanoktól, akik éppen végeztek az itteni egyetemeken, de a szakmai nyelvet itt tanították meg nekünk.

E: A magyarországi felkészítés ezek szerint már szakirányú volt?

LA: Mindenki, aki külföldi ösztöndíjat kapott, tudta, hogy milyen egyetemre fog járni. Az érettségi évében, a tanév végén Hanoiban kezdtük el a nyelvi előkészítőt, majd a következő évben nyár elején összehívtak bennünket, és felolvasták, hogy az adott országban ki melyik egyetemre fog járni. Így tudtam meg, hogy márpedig én pszichológiát fogok tanulni.

E: Milyen érzés volt, amikor ezt meghallottad? Csalódott voltál?

LA: Igen, elsírtam magam, mert én matematikus akartam lenni. Ez így elég távolinak tűnt. És körülöttem senkinek nem volt fogalma arról, hogy mi az a pszichológia. Úgy döntöttem, hogy kell pszichológus, így ide küldtek. Akkor elkezdtem gondolkodni, hogy mit lehet ezzel kezdeni. Egy évig még nyelvet tanultam a nemzetközi előkészítőben, és akkor azt mondták a nagykövetségen, hogy ha jól fogok tanulni, áttesznek a matematikára. Aztán, amikor látták, hogy milyen jól megy nekem a pszichológia, akkor már úgy gondolták, hogy maradhatok akár itt is.

E: A matematika iránti szenvedély azért nem múlt el, gondolom. A matematikát a pszichológiában is lehet alkalmazni.

LA: Nem áll távol tőlem, és hasznát veszem a korábbi matematikai tudásomnak, de nem csinállok semmit, ami kifejezetten matematikai jellegű lenne.

E: Mikor érezted először azt, hogy most már a helyeden vagy, megbékéltél a helyzetekkel?

LA: Az első félév végén már rendben voltam. Főleg azért, mert érdekesekek voltak az előadások.

E: Hányan kerültek ugyanarra az egyetemre? Tudtál a többiekkel kapcsolatot tartani?

LA: Persze, most is tartom velük a kapcsolatot. Hárman voltunk lányok, ketten voltak fiúk. Az egyik fiút az első év után visszaküldték, mert neki sok volt, hogy magyarul kellett tanulni az orvosi tantárgyakat, amiben sok volt a latin kifejezés. Később ebből a fiúból sikeres orvos lett Vietnámban, csak a két nyelv (a magyar és a latin) egyszerre megerősített volt neki. Tehát, négyen végeztük el az egyetemet ugyanabban az évben. Ketten pszichológusként dolgoznak, a harmadik meg újságíróként.

E: Vietnámban élnek mind a hárman?

LA: Jelenleg igen. Az egyik sokáig élt Ausztráliában, még a mesteri és doktori fokozatot is ott csinálta, de aztán visszament Vietnámba.

E: Hogyan alakult az életed az egyetem után? Visszakerültél még Vietnámba?

LA: Egy pár hónapra igen. Ez úgy ment, hogy a vietnámi ösztöndíjasok (mi harmincvalahányan végeztünk) pályázhattak az MTA-nál kutatói ösztöndíjakra. Abban az évben egy matematikus évfolyamtársammal ketten pályáztunk, s az ösztöndíjat az ELTE-n én kaptam meg. Így visszajöttem. Ugyan Debrecenben végeztem el az egyetemet, a tanárok jó részét már ismertem, mert zömmel ugyanazok tanítottak a két egyetemen.

E: Mint tudjuk, még nem volt intercité, amikor már voltak ingázó egyetemi tanárok.

LA: Igen. Idekerültem az ELTE Nevelés- és Társadalomlélektani Tanszékére Hunyady György professzorhoz. Akkor ezt nem PhD-nak hívták, hanem kandidatúrának. Ezt végigcsináltam, és még a doktori ösztöndíjas időszakban elkezdtem tanítani. Utána meghirdettek egy állást, és akkor azt is megpályáztam, és így kerültem ide véglegesen. 1993-tól vagyok főállású oktató. A kandidátusi ösztöndíj és az oktatói állás között a BTK nemzetközi titkárságán dolgoztam.

E: Nem volt akadálya annak, hogy valaki ott telepedjen le, ahol az egyetemet elvégezte. Vitenámból ezt jó szemmel nézték?

LA: Igazából változott mindig, hogy mit szeretnének. Amikor befejeztem az egyetemet, és a kandidatúrát megszereztem, akkor otthon ilyen munkakörök nemigen voltak. Ez gyakori volt, hogy elvégezte valaki az egyetemet külföldön, és akkor bajban voltak, hogy milyen állást adjanak neki.

E: Ez nagyon érdekes, mert amikor az előbb azt mondtad, hogy kijelölték előre, hogy ki hova utazzon, és ott mit tanuljon, akkor önkéntelenül arra gondolhatott az ember, hogy ebben volt valami tervszerűség. De ezek szerint, ezek a kiküldetések mégsem voltak ennyire tervezettek?

LA: Nem, szerintem ez nem volt ennyire tudatos, sem a szakok, sem a helyszínek megválasztása.

E: Ez az egyik része a történetnek, a másik viszont nyilván a család. Ott mennyire volt könnyű az elválás?

LA: Még az volt a szerencse, hogy öten vagyunk testvérek. Az első időszakban nagyon nehézkes volt a kommunikáció. Hiába küldtem leveleket, vagy ők hiába küldtek leveleket. Emlékszem, minden héten két levelet írtam átlagban, és volt olyan, hogy csak hónapokkal később kapták meg otthon ezeket. A másik lehetőség a telefonálás lett volna, de az elején otthon nem volt még telefon. Hazamentem egyszer az öt év alatt, de akkor már 20 éves voltam. Nagyon nehéz volt ez a családnak. Én valamennyire nyomon követtem ezt, mert a kisvárosban, ahol érettségiztem, volt egy baráti kör, akikkel leveleztem mindig, és még most is szoros a kapcsolat, így tudom, hogy nehezen viselték. Ugyanakkor nem tudták pontosan követni, hogy mi történik velem, annyira más világ volt, amiben éltem. Amikor az elején beletörődtek abba, hogy elengednek, nem tudták pontosan, hogy ez mit jelent, majd egy idő után ráeszméltek, hogy nem tudják követni a mindennapi életet. Ezért örültem, amikor először eljöttek, és láthatták.

E: Mikor volt ez?

LA: 1989-ben. Én 1981-ben jöttem, tehát nyolc évvel később. Először édesapám, majd édesanyám, utána többször is eljöttek együtt. Később az egyik húgom utánam jött és szintén itt telepedett le.

E: Mi volt a legnehezebben megszokható ebben az új világban? Egyszerre sok minden volt új.

LA: Igen, ezt szokták kérdezni. Azt hiszem, a honvágy. Ez volt a legkeményebb. Ezt megfogalmaztam elég korán magamnak, hogy nem az a legrosszabb, hogy ennyire más környezetbe kerültem, hanem az volt a rossz, hogy ennyire távolra kerültem otthonról. Különösen anyámtól, aki otthon volt velünk, és hirtelen nem volt a közelemben. Nekem még a hanoi félév is nagyon kemény volt, csak hát mégis 150 km-re a kisvárostól, és nem több ezerre.

E: Nyelvi problémáid nem voltak kezdetben? A legtöbb külföldinek ez okozza a legnagyobb gondot. Egy jó időnek el kell telnie, mire ugyanolyan jól ki tudja magát fejezni a tanult nyelven, mint az anyanyelvén.

LA: Szerintem, nem kell annyira mohónak lenni, hogy rövid idő alatt, „ugyanolyan jól” akarjon valaki beszélni, és akkor nem okoz ez akkora gondot. Ha az elején nem tudsz ugyanolyan jól kifejezni valamit verbálisan, akkor annyiféle módon lehet még kommunikálni, meg boldogulni. Mi tulajdonképpen nagyon szerencsések voltunk, mert Hanoiban is már egy kicsit tanígtattak, és utána itt a Nemzetközi Előkészítő Intézetben nagyon jól megtanítottak magyarul. Ezt követően pedig az egyetemi órák, a magyar szobatársakkal töltött idő jelentette a nyelvtanulást már a lehető legtermészetesebb nyelvi környezetben.

E: Talán jó korban is voltál. Ez a 15–16 éves kor már kellően érett és mégis fogékony a nyelvtanulásra.

LA: Igen, és a tanáraink is nagyon jók voltak. Nem csak tanárok voltak, hanem egy kicsit pótcsaládot is biztosítottak nekünk. Az nagyon sokat jelentett. Szóval, a nyelvvel nem volt különösebb baj.

E: Mi volt a barátkozással, a kapcsolatépítéssel?

LA: A Nemzetközi Előkészítő Intézetben csak külföldi diákokkal ismerkedtünk meg. Ez jópofa volt! Volt olyan, aki jött velem aztán a Debreceni Egyetemre, például, egy német lány, aki később jó barátom lett. Mindenki gagyogott már valamennyire magyarul. Nem is volt más közvetítő nyelv. Én egy keveset tanultam otthon orosz, de nem tudtam más idegen nyelvet. De ettől nem szenvedtem olyan nagyon. Az utcán meg tudtunk kérdezni mindent, ami fontos volt. Persze minden relatív, mert amikor beültünk az első előadásra az egyetemen, és a tanár kiállt, és a saját jegyzeteinkből kellett boldogulnunk, akkor éreztük, hogy milyen nehéz ez így. Akkor még nem volt power point, sőt sokszor még a tankönyveket sem lehetett beszerezni, hanem volt két másolat a jegyzetből, amit feladtak az egész évfolyamnak. Többnyire a könyvtárban tanultunk. Ezzel nem is volt semmi baj, talán az egyetlen hiány az volt, hogy nem léteztek még megfelelő szótárak. Gyakorlatilag semmilyen szótárat nem használtunk, hanem amit nem értettünk, azt megkérdeztük az évfolyamtársainktól. A jegyzetelés meg úgy ment, hogy én mindig az első órától kezdtem jegyzetelni, és amit nem tudtam leírni, ott kihagytam egy üres helyet. Rendszeresen elkértük a szorgalmasabb és szépírási évfolyamtársainktól a jegyzeteiket, melyekkel összevetettük a saját jegyzetünket. A legjelentősebb segítséget egy magyar évfolyamtársunk jelentette, aki indigóval jegyzetelt, kifejezetten nekünk. Így tudtam én is kiegészíteni a hiányzó részeket. Ez egy nagyon jó módszer volt.

E: Hogyne! Ilyen helyzetekben az embernek túlélési stratégiákat kell kidolgoznia, ami általában hatékony megoldásokhoz vezet. Mennyire tudtatok aztán a kapcsolatokban nyitni? Mondtad, hogy azért erős volt a kötődés azokhoz a vietnámi és más külföldi kollégákhoz, akikkel az intézetben már együtt tanultatok.

LA: Teljesen jól ment. Az egyik legjobb barátnóm a lakótársam volt a kollégiumban. Az egész lakóközösségen belül szoros kapcsolat alakult ki.

E: Általában is jellemző volt a vietnámi hallgatókra, hogy könnyen barátkoztak a helyiekkel, vagy ez azért egy individuális dolog?

LA: Ez változó volt. Azokban az évfolyamokban, ahol többen voltak a vietnámiak, nem barátkoztak annyira a magyarokkal. Egyszerűen azért, mert nem voltak annyit a kollégiumban. Mindig Budapestre utaztak, így nem voltak együtt olyan sokat az évfolyamtársaikkal. A mi csoportunkban a kollégistákkal nagyon jó viszony alakult ki. Négy-öt évet lehúzni egy lakóközösségben meghatározó élmény volt, életre szóló barátságok születtek ebből.

E: Nem véletlenül kérdezgetlek erről. Nagyon kevés ismeretem van a nálunk élő vietnámi, kínai vagy egyéb ázsiai közösségekkel kapcsolatban, de valahogy az a benyomásom például a kínai közösségről, hogy hihetetlenül zárt. Nehezen lehet hozzájuk kapcsolatot teremteni, nem nagyon keverednek a helyi lakossággal stb.

LA: Ez több tényezős dolog. Soha sem csak a szándékon múlik. Mindig abból kell kiindulni, hogy milyen az az életforma, amit folytatnak. Mondjuk, ha nagykereskedő vagyok, akkor behozok árut Kínából, majd eladom azt más kínaiaknak vagy vietnámiaknak, akik

ugyanabban a tevékenységekörben dolgoznak, vagy ha magyaroknak is adom tovább, akkor sem kell kiterjedt kommunikációt folytatnom velük. Ezt úgy is hívják, hogy intraetnikus gazdaság, vagyis ha azonos etnikumon belül folytatnak gazdasági tevékenységeket, nem is viszi rá a szükség őket, hogy érintkezzenek a helybéliekkel. Ez befolyásolja, hogy mennyire kell nekik tudni magyarul, mennyire van lehetőségük megtanulni. Tehát lehet, hogy zártabb közösség a kínai, de ez azért van, mert ilyen a domináns tevékenységük. Nem beszélve arról, hogy a kínaiakra nagyon jellemző, hogy vándorolnak egyik országból a másikba, nem is tartózkodnak olyan sokáig egy-egy országban, hogy megérje a helyiekkel szoros kapcsolatot kialakítani. Az itteni vietnámiakkal kapcsolatban viszont azt tapasztalom, hogy nagyon sokan vannak, akik összejárnak magyar családokkal, együtt mennek nyaralni stb. S akinek nem alakultak ki kapcsolatai a helyiekkel, az azt mondja, hogy egyszerűen olyan a tevékenysége, hogy nem nagyon találkozik magyarokkal.

E: Tehát azt mondhatjuk, hogy azok, akik például értelmiségi pályákra mentek, biztos, hogy erősebben integráltak, mint a gazdasági tevékenységet végzők.

LA: Igen, mert olyan az életformájuk.

E: Értem. Beszéltél már arról, hogy hogyan indult a pályád, de azért kanyarodjunk még ide vissza, sőt, akár oda is visszakanyarodhatunk egy szó erejéig, hogy az egyetemi élményeid közül mi az, ami a legmeghatározóbb volt.

LA: Két személyt kell megemlítenem, akik meghatározók voltak a későbbi pályámon is. A pszichológia iránti érdeklődésem kezdetét Bányai Éva óráinak köszönhettem, aki jelenleg egyetemi tanár az ELTE-n. Másodéves koromtól kezdve meghatározó szerepet játszott Hunyady György professzor, aki szociálpszichológiát tanított nekünk, majd a szakmai mentorom lett.

E: Hogyan választottad ki azokat a témaköröket, amelyekkel a későbbiekben foglalkozni kezdted?

LA: Ebben a kutatóhely témája mindig meghatározó volt. A 80-as évek elején kezdtek felvirágozni a sztereotípiakutatások. Tehát, mire én odajutottam, hogy a disszertációmhoz témát kellett választanom, már volt elég szakirodalom erről, és izgalmas kutatások folytak. Így én is fellelkesültem. Kezdetben csak annyit tudtam, hogy valamilyen sztereotípiakutatást szeretnék csinálni a témavezetőmnél, a női és férfi szerepekkel összefüggésben és valamilyen kulturális összehasonlításban. Ez utóbbi valójában nem volt régi keletű dolog. Egy nagyon híres amerikai szociálpszichológus fel is vetette 1986-ban, hogy felesleges foglalkozni ilyen kulturális különbségekkel, mert mindegy, hogy hogyan hívod az egyes nyelveken a házat, attól az még ugyanaz a ház marad. Volt ilyen vélemény is. Szóval, az alapvető iránya megvolt a kutatásnak, hogy férfi és női sztereotípiák és kulturális összehasonlító pszichológia, hogy milyen érdekes dolgok vannak a kultúrában. Ez, ebben a megközelítésben akkor újdonságnak számított.

E: S hogy magyar-vietnámi összehasonlítást végeztél, összefüggött azzal is, gondolom, hogy ezeket a szálakat magadban is össze akartad fogni?

LA: Persze. Meg egyszerűen kíváncsi voltam. Közismert tény volt, hogy a vietnámiak nagyon hagyományos szerepfelosztásban élnek, ugyanakkor a nők a munkából is kiveszik a részüket. Erről voltak valamelyest személyes élményeim is, mert a háború alatt nőttek fel, amikor a férfiak mind a fronton voltak, és akkor nagyon kemény dolgokat csináltak a nők. Azt is láttam, hogy nem igaz, hogy a nők nem keresnek pénzt, és nem tartják el a családot. Tehát volt egy kettősség: egyrészt egy iszonyatosan hagyományos gondolkodás,

másrészt nagyon kemény szerepek, amelyeket a nők elvállaltak, ha szükség volt rá. Ez a kettősség izgatott.

E: Kutatói pályád során mennyiben élted meg előnyösnek vagy hátrányosnak, hogy egy másik kultúrából érkeztél?

LA: Az, hogy egy másik kultúrából jövök, azt eredményezte, hogy természetesnek tartom, hogy különböző módon lássuk ugyanazt a dolgot, azt hogy egy kérdést meg is lehet fordítani. Ez a kétféle kultúrához kötődésnek az előnye. Hogy mi volt a hátránya? Talán, hogy nem itt jártam középiskolába. Azt nagyon sajnáltam volna, ha nem Vietnámban járok középiskolába, mert akkor a vietnámi nyelvet nem tudtam volna elsajátítani azon a szinten, ami nekem fontos. Ugyanakkor a gimnáziumi évek nagyon meghatározóak. Ez nekem itt kimaradt.

E: Mit hiányolsz: az alapműveltség bizonyos elemeit?

LA: Talán ezt is, kissé más az alapműveltség, mint amit a vietnámi iskolában szereztem, de inkább a kapcsolatokat. Bár nyitott vagyok, és nagyon pozitívan közelítenek hozzám az emberek, nincs olyan nagyon kiterjedt kapcsolati hálóm, mint ha itt nőtem volna fel. Van egy baráti köröm Vietnámban, és van egy baráti köröm itt, köztük több nem magyar, illetve nem Magyarországon élő baráttal is, de jellemzően az életem más-más korszakaiból. Talán jóval széttagoltabb a kapcsolati hálóm, mint a körülöttem élőknek. Az is igaz, hogy nem annyira látok bele a magyar kultúrába, mintha magyar szüleim, rokonaim lettek volna. A másik oldalon viszont ott van a kulturális sokszínűség és egyfajta mozgékonyosság.

E: Van most is olyan kutatásod, ami Vietnámmal összeköt?

LA: Igen. Győri János kollégámmal csinálunk egy közös kutatást. Ez egy OTKA kutatás, melynek keretében vizsgáljuk az itteni vietnámi gyerekek iskolai szocializációját. Olyan gyerekekkel foglalkozunk, akik vietnámiak, legalább öt éve vannak Magyarországon, és magyar iskolákba járnak.

E: Hány vietnámi él ma Magyarországon körülbelül?

LA: Olyan négyezren.

E: Ez nem kevés!

LA: Ezt, mint közösséget kicsinek mondhatjuk, ahhoz képest, hogy hányan vannak más közép-európai országokban.

E: Ennek elsősorban gazdasági vagy kulturális okai vannak, hogy hozzánk kevesebb vietnámi jön?

LA: Szerintem ennek különböző előzményei vannak. Voltak olyan országok, ahol szerződéssel vendégmunkások érkeztek Vietnámból, például Csehországba vagy Németországba, és ott nagyobb számban kinn is maradtak. Ilyenkor kialakul egy láncmigráció: a faluból kijutottakhoz csatlakoztak később mások is. De Lengyelországba, ahova ugyancsak viszonylag sokan kijutottak, azt hiszem, hogy a vízum ügyek miatt volt erőteljesebb a kivándorlás. A 90-es években itt is volt egy időszak, amikor nagyon sok kínai betelepült, mert besegítettek az akkori vízumrendelkezések. De Magyarországon mindig is nagyon kevés vietnámi volt. Amikor egyetemre jártam, a 80-as évek elején volt talán 200 vietnámi, s azóta nőtt meg a számuk néhány ezerre.

E: Beszéljünk egy kicsit a magánéletről is. Azt mondtad, hogy a párod szakmabeli, tehát pszichológus. Ő magyar?

LA: Igen, magyar.

E: Mennyire multikulturális a családod?

LA: Nagyon. A gyerekek nemcsak kétnyelvűek, de kétféle nevűek is. A vietnámi kutatásban is egy fontos adalék volt a számunkra, hogy egy-egy gyereknek milyen keresztnéve van. A mi gyerekeinknél a családi név a férjem neve miatt magyar, de a keresztnév kizárólag vietnámi. Megpróbáljuk kétnyelvűsége is tanítani őket, úgy hogy én beszélek hozzájuk vietnámiul. Van még egy hétvégi vietnámi iskola, ahova járnak. A kisebbik is jár a bátyjával együtt, ahogy én jártam együtt iskolába a nővéremmel. Olyan gyakran járunk Vietnámba, amilyen gyakran csak tudunk. S mivel ez beszédtema, a gyerekek nagyon tudatosan viszonyulnak ehhez.

E: A családot Vietnámban élő tagjaival ezek szerint már könnyebben tartod a kapcsolatot.

LA: Persze. Azon kívül, hogy sűrűn megyünk, most már van internet, Skype, és van telefon.

E: Nincs nagy eltérés a technikai fejlettségben?

LA: Vietnám persze szegény ország, de a városokban vannak jómódúak, és mondjuk olyan, mint a számítógép, internet, az iskolákban már megtalálható. Az az érdekes, hogy mivel a fejlesztés késve indult, ahol van valamilyen technika, az a legmodernebb, ahol meg nincs, ott nagyon nincs.

E: Most már próbálok összegezni az eddig hallottakat. Egyrészt, a te személyes történeted egy sikertörténetként is felfogható, ami azt mutatja, hogy nálunk egy nagyon távoli kultúrából érkezvén is be lehet illeszkedni, karriert lehet építeni, családot lehet alapítani, s megőrizhető az eredeti kulturális identitás mindazon eleme, ami valakinek fontos. Mégis érdekelne, hogy kutatóként hogy látod ezt: mennyire tipikus a te történeted vagy miben tér el az átlagtól?

LA: Mindig azt mondom, hogy a karrierbe beleszólnak az élet prózai dolgai. Annak, hogy kevesen maradtak alkalmazotti állásban, mint amilyen az egyetemi állás is, gazdasági okai is vannak. Én egyedülálló nő voltam sokáig, így a kereset nem játszott túl nagy szerepet. Ha korán férjhez mentem volna, és születik egy-két gyerekem, akiket el kell tartanom, akkor nem tudom, hogyan alakul az életem, de biztos, hogy másképp. Sok olyan vietnámit ismerek, akik diplomások, itt végezték el az egyetemet, s voltak olyanok is, akik egy ideig kitartottak a közalkalmazotti állás mellett, de aztán gazdasági okokból otthagyták azt. Egy vietnáminak gyakran kötelezettsége van a nagy családja felé is, főleg, ha idősebbek a szülők vagy fiatalok a testvérek. Az én esetem ebből a szempontból is kivételes, mert nekem ezzel nem nagyon kellett törődnöm. Természetesen vannak azért vietnámiak, akik állami állásokban dolgoznak egyetemeken, kórházakban vagy máshol. Ma a fiatalok körében a közgazdaságtudomány és az informatika népszerű. A helyzet azonban más szempontból is változott. Ahogy a magyar fiatalok is nehezebben helyezkednek el, úgy ez igaz a vietnámi fiatalokra is, talán még inkább, mint a magyarokra.

E: S akkor merre mennek: nyugatra vagy keletre?

LA: Változó. Ha olyan a család, hogy eleve valamelyik nyugati egyetemre küldik a gyermeküket, akkor kinn marad dolgozni, de van olyan, aki visszamegy Vietnámba. S aztán van olyan is, aki valamilyen családi vállalkozásba kezd, s olyan is, aki még keresi a lehetőséget.

E: Szóval sokféle stratégia van itt is.

LA: Igen.

E: Akkor hadd kérdezzem meg zárásképpen, hogy van-e valami, amit azáltal értél el könnyebben, hogy el kellett hagynod Vietnámot, s van-e bármi, amit még nem sikerült elérned, és vágyódsz rá?

LA: Öszintén szólva, ezen nem szoktam elgondolkodni. Először nézzük, mi az, amit elértem. Talán egyfajta nemzetközi kitekintés és kulturális nyitottság az, amit itt elértem,

és ha otthon maradok, nem biztos, hogy megvalósítható lett volna. S amit nem értem el még annak az árán sem, hogy eljöttem Vietnámból? Még nem csináltam számadást, és nincs bennem semmi frusztráció. Rövid távú terveim vannak, hogy még ezt vagy azt jó lenne megcsinálni, de ezek is inkább konkrét, egyszerűen racionalizálható tervek, mint vágyálmok. Alapvetően elégedett vagyok az életemmel.

E: Köszönöm szépen a beszélgetést!

(Az interjút Biró Zsuzsanna Hanna készítette.)

